

Rīgas Tehniskās universitātes ēka Kronvalda bulvārī 1 gadsimtu gaitā

Alīda Zigmunde, Rīgas Tehniskā universitāte

Kopsavilkums. Rīgas Tehniskās universitātes ēka Kronvalda bulvārī 1 ir uzcelta 1890. gadā, un tajā līdz Pirmajam pasaules karam atradās Imperatora Pētera I reālskola. Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas tajā īsu brīdi saimniekoja vācu skolas un Latvijas Mākslas akadēmija, no 1922. gada – Latvijas Universitāte, bet 1958. gadā ēka nonāca RTU priekšteča, Rīgas Politehniskā institūta, pārziņā. To joprojām apsaimnieko un izmanto RTU, un te tagad atrodas E-studiju tehnoloģiju un humanitāro zinātņu fakultāte, Inženierzinātņu vidusskola, Vēstures muzejs, Sagatavošanas kursi, Ārzemju studentu departamenta sagatavošanas nodaļa un Starptautiskās sadarbības centrs. Rakstā aplūkota ēkas vēsture un tās saistība ar RTU, kā arī pieminēti cilvēki, kas tajā strādājuši vai mācījušies 19. gs. beigās un 20. gs. pirmajā pusē.

Atslēgas vārdi: Imperatora Pētera I reālskola, Kronvalda bulvāris 1.

Tartu arhitekta Alekseja Kīzelbaša projektētā ēka tagadējā Kronvalda bulvārī 1 jau otro gadu simteni kalpo izglītībai – tā celta kā reālskolas ēka, bet šim mērķim kalpojusi vien gadsimta ceturksni. Teju simts gadus tā kalpo augstākajai izglītībai. Rakstā izsekosim, kādas mācību iestādes minētajā ēkā darbojušās un ar kādām personībām tās bijušas saistītas.

I. IMPERATORA PĒTERA I REĀLSKOLA (1890–1915)

A. Reālskolas nodibināšana un darbība

Reālskolas Krievijas impērijā, tostarp tagadējā Latvijā, radās 19. gs. otrajā pusē, kad sakarā ar straujo rūpniecības un tirdzniecības attīstību bija nepieciešami speciālisti dažādām tautsaimniecības nozarēm, tirdzniecībai utt. Tās bija vidējās vispārīgglītojošās mācību iestādes, kurās galvenokārt mācīja dabaszinātnes, matemātiku, svešvalodas, un tās skolēni ieguva arī vispārējās, praktiskas un tehniskas zināšanas. Pirmā reālskola Latvijā sāka darboties 1873. gadā – tā bija Rīgas pilsētas reālskola, kurai 1879. gadā pēc J. D. Felsko projekta uzcēla ēku Krišjāņa Valdemāra (toreiz – Nikolaja) ielā 2. Reālskolu izglītības vēsture saistāma arī ar 1861. gadā Rīgā dibināto piecu klašu reālģimnāziju, kas tolaik bija vienīgā ne tikai pilsētā, bet visā Krievijā [1]. 1874. gadā to reorganizēja par septiņgadīgu mācību iestādi ar reālskolas un klasiskās ģimnāzijas klasēm. Pēc 20 gadiem reālo nodaļu slēdza un turpināja darboties tikai klasiskās ģimnāzijas klases. Skolai 1867. gadā pēc arhitekta Johana Daniela Felsko projekta tika uzcelta speciāla ēka Raiņa (toreiz – Troņmantnieka) bulvārī 8, un tās absolventus bez iestāju eksāmeņiem uzņēma Krievijas tehniskajās augstskolās un Tērbatas (Tartu) Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātē. Daļa Rīgas reālģimnāzijas un Rīgas pilsētas reālskolas absolventu iestājās pirmajā augstskolā tagadējās Latvijas teritorijā – 1862. gadā dibinātajā

Rīgas Politehnikumā, vēlākajā Rīgas Politehniskajā institūtā (RPI), kura darbu un tradīcijas turpina Rīgas Tehniskā universitāte (RTU). Jāpiebilst, ka tiem jauniešiem, kuriem bija nepietiekamas zināšanas, bija iespējams mācīties Rīgas Politehnikuma Sagatavošanas skolā (1862–1892), vēlāk arī reālskolās.

1886. gadā Rīgas 2. aprīļa skolas vietā un tās telpās tika atklāta jauna mācību iestāde. Tā tika izveidota pēc vietējās krievu sabiedrības lūguma un bija pirmā reālskola ar krievu mācību valodu Rīgā. To nosauca par Imperatora Pētera I reālskolu, un tā bija pakļauta Krievijas Izglītības ministrijai [1]. Reālskola sākumā izvietojās Pētera I pils ēkā, Palasta ielā 9, bet tās popularitātes un līdz ar to lielā, pieaugošā audzēkņu skaita dēļ nācās domāt par plašākām telpām. Jau pēc pirmā mācību gada tika nolemts celt skolas vajadzībām jaunu ēku, jo nams Palasta ielā 9 bija krietni par šauru un pat tā paplašināšana situāciju neuzlabotu. Tā kā reālskola bija paredzēta galvenokārt rīdnieku bērniem, Rīgas pilsētas vadība tika lūgta ierādīt brīvu zemes gabalu skolas celtniecībai. Tika piedāvāta neapbūvēta zeme Matīsa ielā, aptuveni tagadējā Vidzemes tirgus apkārtnē, kā arī Nikolaja, tagadējās Valdemāra, ielas ziemeļos, taču tās par reālskolas vietu neizvēlējās. Topošajai ēkai bija jāatrodas tuvu pilsētas centram, klusā vietā, ar svaigu gaisu, kur tuvumā nebūtu līdzīgas mācību iestādes. Vēl tika apskatīti privātie gruntsgabali, kas bija dārgi un atradās pārāk tuvu dzelzceļam, trokšņainā vidē. Ekspertiem īpaši patika tagadējās Valdemāra un Elizabetes ielu stūris, taču jau toreiz tur bija paredzēts celt muzeju [2], un iecere arī tika realizēta – Latvijas Nacionālā muzeja ēka tur atrodas jau kopš 20. gs. sākuma. Tāpēc tika pieņemts pilsētas valdes piedāvājums celt reālskolu uz 800 m² liela zemes gabala Jēkaba un Muitas ielu stūrī, tagadējā Kronvalda bulvārī 1. Aplūkojot brīvo gruntsgabalu, tika secināts, ka tuvumā ir Rīgas pilsētas reālskola un, pēc ekspertu domām, gluži centrā tas arī nebija. Tomēr tieši šī vieta tika nosaukta kā vispiemērotākā Imperatora Pētera I reālskolai, jo pilsētas valde citus, dārgākus gruntsabalus nevēlējās tai dāvināt.

1887. gada pēdējās dienās savu slēdzienu par izvēlēto vietu Imperatora Pētera I reālskolai deva Tērbatas (Tartu, tagad Igaunijā) arhitekts Aleksejs Kīzelbašs un parādīja pat pirmos ēkas plāna uzmetumus. 1888. gada 15. februārī Rīgas pilsētas Dome pieņēma lēmumu nodot skolas celtniecībai minēto zemi Muitas un Jēkaba ielu stūrī. Reālskolas celtniecības plānotās izmaksas bija 112 000 rubļu, taču teju pusi summas, vismaz 46 000 bija iespējams iegūt no tolaik vēl izmantojamās skolas ēkas Palasta ielā, kas pēc jaunā nama uzcelšanas tiktu pārdota [3]. Jāpiebilst, ka mācības bija

par maksu un savu artavu mācību iestādes finansēšanā deva skolēnu vecāki.

Skolas celtniecības plānošana notika, sadarbojoties arhitektam un skolas direktoram, kas sastādīja nepieciešamo telpu sarakstu. Reālskolas sekmīgas darbības nodrošināšanai direktors pieprasīja šādas telpas: 11 klašu telpas – sešām pamatklasēm, trijām paralēlklasēm un divām telpām ticības mācību stundām, kas būtu piemērotas 40 līdz 50 cilvēkiem, kā arī telpas 30 līdz 40 cilvēkiem; divas telpas rasēšanai un zīmēšanai, kurās ietilptu 50 cilvēku katrā; telpas fizikas klasei un fizikas kabinetam, dabaszinātņu klasei un kabinetam; bibliotēkas telpu; kanceļejai vienu lielu un otru mazāku telpu; divas istabas skolotājiem, kur pavadīt starpbrīžus un pieņemt vecākus; istabu ārstam slimo skolēnu pieņemšanai un medicīniskajām apskatēm; aktu un kopīgo lūgšanu zāli ar ietilpību 500 personām; vingrošanas zāli ar ietilpību 300 personām; garderobi 400 mēteļiem; plašus un gaišus koridorus. Skolas direktors Vjačeslavs Popovs pieprasīja arī dzīvokļus – direktoram sešistabu, inspektoram piecistabu, klašu uzraugiem trīs trīsistabu dzīvokļus, vismaz četrus vien- vai divistabu dzīvokļus apkalpojošam personālam, turklāt pie visiem dzīvokļiem paredzēja foajē un virtuvi, kā arī divas vai trīs istabas darbnīcām, ja kādreiz tiktu ieviesta darbmācība. Viņš arī vēlējās pietiekami lielu un tīru pagalmu, kur audzēkņi varētu pastaigāties lielajā starpbrīdī un pat vingrot, bet vairumam telpu, īpaši gaitenīem un klašu telpām, – kvalitatīvu parketu [4].

Plānojot ēku, dzīvokļiem paredzēja atsevišķu korpusu, kas savienots ar skolu, bet klašu telpas tika veidotas tā, lai tajās neiespīdētu tiešie saules stari, kā to prasīja skolu higiēnas noteikumi [5]. Pārdodot izsolē skolas veco ēku Palasta ielā, tās cena bija krietni augstāka, nekā plānots – 60 300 rubļu –, tāpēc varēja plānot ēkas pagarināšanu gan Jēkaba, gan Muietas ielas pusē visu trīs stāvu augstumā, kā arī pie dzīvokļiem vēl ierīkot ledus pagrabu un veļas mazgātavu [6]. Dzīvokļiem tika paredzēta tā ēkas daļa, kas atradās Jēkaba ielā. 1889. gada 1. augustā tika ielikta vara plāksne pie ieejas durvīm ar vēstījumu nākamajām paaudzēm un sākās ēkas celtniecība tās arhitekta A. Kīzelbaša uzraudzībā. Jau 1890. gadā ēka bija uzcelta un 6. decembrī notika atklāšanas svinīgā ceremonija, un skola pārcēlās uz jaunajām telpām.

Lai gan runājam par 1886. gadā dibināto Imperatora Pētera I reālskolu, šādu nosaukumu tai piešķīra tikai 1890. gada 13. augustā [7]. Skolas nosaukums bija skatāms virs trešā stāva logiem, un, tuvojoties galvenajām ieejas durvīm un paverot skatu augšup, to varēja labi redzēt [8]. Arī katram garāmgājējam jau iztālēm bija redzama skolas vizītkarte. Jāatzīmē, ka uzraksts samērā labi saglabājies līdz mūsdienām.

Imperatora Pētera I reālskolā vairums skolotāju nebija vietējie, jo mācību valoda bija krievu un tā sāka darboties laikā, kad Baltijas provincēs notika rusifikācija. Skolā tika svinētas krievu rakstnieku jubilejas, lasītas krievu klasiķu grāmatas un kontakti ar Krieviju bija cieši. 1889./1890. mācību gadā skola piedalījās krievu tehniskās un profesionālās izglītības darbinieku izstādē Krievijā un saņēma atzinību – diplomu [9]. 1894. gadā Viskrievijas higiēnas izstādē skola tika apbalvota ar mazo zelta medaļu.

1. att. Imperatora Pētera I reālskolas ēka 19. gs. beigās [8], patlaban – RTU ēka Kronvalda bulvārī 1.

Neilgu laiku dziedāšanu skolā mācīja latviešu diriģents, komponists Ernests Vīgners, un ticības mācību luterāņiem mācīja sabiedriskais darbinieks un publicists Vilis Olavs (līdz 1890. gadam Vilis Plute), Tērbatas Universitātes Teoloģijas fakultātes (1892) un Rīgas Politehniskā institūta Tirdzniecības nodaļas (1904) absolvents. 20. gs. sākumā ticības mācību luterāņiem mācīja teologs Kārlis Freidenfelds. Ticības mācība bija vienīgais mācību priekšmets, kas tika mācīts latviešiem dzimtajā – latviešu – valodā. Diskusijas par mācībām latviešu valodā īpaši aktivizējās 1905. gada revolūcijas laikā, taču reālskolā, kas bija dibināta kā mācību iestāde ar krievu valodu, mācīšanas valodu nemainīja. Vienīgi minētais teologs K. Freidenfelds esot bijis pirmais skolotājs, kas bez maksas mācījis latviešiem latviešu valodu. Protams, šāda viņa iniciatīva netika atalgota, bija vien viņam pašam gandarījums, ka šādā veidā tas cīnījies pret pārkrievošanu [10]. Jāatzīmē, ka ticības mācību pareizticīgajiem mācīja priesteris Mihails Sinaiskis, kurš 20. gs. bija ticības mācības lektors Rīgas Politehniskajā institūtā.

Pirmā pasaules kara laikā, 1915. gadā, Imperatora Pētera I reālskola tika evakuēta uz Taganrogu, un Rīgā tās darbība vairs netika atjaunota. Atgriezās vien daļa bijušo audzēkņu, kā arī bijušais fiziskās audzināšanas skolotājs Voldemārs Cekuls. Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas bijušās reālskolas ēkā darbojās dažādas mācību iestādes, bet 1922. gadā ēka tika nodota Latvijas Universitātei (LU).

Interesants ir fakts, ka 19. gs. beigās Jelgavā arī tika runāts par jauna nama celtniecību reālskolai un par paraugu izvēlējis Imperatora Pētera I reālskolas ēku Rīgā [11]. To uzcēla 1900. gadā, bet 1919. gadā Latvijas Brīvības cīņu laikā skolas ēka stipri cieta ugunsgrēkā un tika atjaunota tikai 1936. gadā. Ēkā ir darbojies Skolotāju institūts, bet kopš 1987. gada tajā atrodas Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultāte.

B. Reālskolas audzēkņi

Imperatora Pētera I reālskolā mācījās tikai puīši. Daļa no viņiem bija rīdzinieki, daļa nāca no citām tagadējās Latvijas pilsētām un pagastiem, un bija arī tādi, kuri brauca šurp no

dažādām plašās Krievijas vietām. Pēc nacionālā sastāva reālskolā mācījās dažādu tautību skolēni, to vidū arī latvieši. Piemēram, 1894./1895. mācību gadā te mācījās 98 (25,9 % no kopskaita) krievu tautības skolēni, 124 (32,7 %) vācieši, 103 (27,2 %) latvieši, 23 (6,1 %) poļi, 26 (6,9 %) ebreji, kā arī divi zviedri, viens armēnis un viens lietuvietis, t.i., kopā 378 skolēni [12].

Tā kā ne katrai ģimenei bija iespējams samaksāt par izglītību, kopējais reālskolu absolventu skaits nesniedzās tūkstošos, un, ja vēl sadala tos pēc tautībām, tad katras reālskolas pārstāvju skaits ir neliels, tāpēc bija iespējams absolventu vārdus ievietot vietējā presē. Piemēram, 1915. gadā laikraksts "Jaunais Vārds" publicēja to sešu latviešu uzvārdus, kuri beidza Imperatora Pētera I reālskolas papildu klasi: Augusts Kessels, Arnolds Lejiņš, Alfrēds Lejnieks, Atis Liepiņš, Rūdis Zariņš, Žanis Štroms. Jāatzīmē, ka papildklasi togad beidza vēl septiņi audzēkņi un viens eksterns [13]. Viens no viņiem – Alfrēds Lejnieks – iestājās RPI Ķīmijas nodaļā, bet Pirmā pasaules kara laikā, 1917. gadā, studijas pārtrauca un tās vēlāk turpināja LU [14]. Kaut gan bija nepieciešamās zināšanas, ne visi reālskolas audzēkņi vēlējās studēt inženierzinātnes. Piemēram, vēlākais Rīgas pilsētas galva (1935–1936) Roberts Garselis pēc reālskolas absolvēšanas studēja Pēterburgas Tehnoloģiskajā institūtā.

Tomēr liela daļa absolventu izvēlējās turpināt izglītību Rīgas Politehniskajā institūtā. No citu gadu Imperatora Pētera I reālskolas absolventiem kā RPI studentus var minēt Borisu Aristovu, Edmundu Antonu, Artūru Dinbergu, Augustu Ķešānu, Eiženu Laubi, Rūdolfu Markusu, Mārtiņu Prīmani, Maksimiliānu Vegneru, Alfrēdu Žageru un daudzus citus.

1892. gadā reālskolu absolvēja Jānis Stiprais, viņš 1904. gadā ieguva RPI Tirdzniecības nodaļas diplomu un ir pazīstams kā skolotājs, žurnālists un tautsaimnieks, bijis Rīgas pilsētas 1. ģimnāzijas direktors, LU privātdocents [15]. Arī Konstantīns Rončevskis aiz sevis aizvēra reālskolas durvis 1892. gadā [16] un jau 1898. gadā saņēma arhitekta diplomu RPI. Viņu pazīstam arī kā tēlnieku, Rīgas Politehniskā institūta un Latvijas Mākslas akadēmijas profesoru, LU ārštata profesoru. 19. gs. beigās ar Imperatora Pētera I reālskolas diplomu kabatā RPI iestājās nākamais arhitekts Eižens Laube un nākamais ķīmiķis Mārtiņš Prīmanis. Pēc E. Laubes projektiem Rīgā uzcelti vairāk nekā 200 nami. Viņš skolojis nākamos arhitektus vispirms RPI, tad LU, bijis LU Arhitektūras fakultātes dekāns. Ķīmiķis un sabiedriskais darbinieks Mārtiņš Prīmanis pildīja LU Ķīmijas fakultātes dekāna un rektora pienākumus, iesaistījās sabiedriskajā darbā un ķīmijas rūpniecībā. Gan E. Laube, gan M. Prīmanis Otrā pasaules kara beigās devās trimdā, un viņu mūžs noslēdzās tālu prom no dzimtenes. Gana pazīstams ķīmiķis bija 1902. gada absolvents Augusts Ķešāns. Pēc ķīmijas studijām RPI A. Ķešāns atrada darbu LU, kur strādāja no 1919. gada līdz 1945. gadam. Viņš piedzīvojis izmaiņas augstskolas nosaukumā un Latvijas politiskajā situācijā, līdzās pedagoga darbam un dekāna pienākumiem veicis nozīmīgu zinātnisko darbu neorganiskajā ķīmijā. Profesors A. Ķešāns ir viens no zinātniskās ķīmijas terminoloģijas izstrādātājiem [17]. Reizē ar A. Ķešānu reālskolu pabeidza Maksimiliāns Vēgners,

kultūrtehnikas speciālists, kura dzīves ceļš daļēji sakrita ar iepriekš minētā ķīmiķa izvēlēto – studijas RPI, darbs LU un zinātniskie darbi meliorācijā. Vēlākais profesors M. Vēgners Zemkopības ministrijā vadīja Meliorācijas pārvaldi (1919), pēc tam vairāk pievērsās pedagoģiskajam un zinātniskajam darbam, vadīja LU Meliorācijas katedru (1924–1939) [18]. Reālskolas absolvents (1904) Boriss Aristovs studēja RPI Mehānikas nodaļā, 1910. gadā ieguva inženiera tehnologa diplomu [19] un strādāja RPI par asistentu (1910–1914). Reālskolas 1905. gada absolvents Edmunds Antons studēja RPI mehāniku, pēc tam – LU lauksaimniecību, iegūstot agronoma diplomu. Viņš 20. gs. 30. gados strādāja par Mācību līdzekļu nodaļas vadītāju Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrībā [20]. 1909. gadā Pētera I reālskolā mācības sāka Alfrēds Žagers [21], vēl viens RPI absolvents un LU mācītspēks, pēc izglītības ķīmiķis, bet pazīstams kā astronoms. Krasi atšķirīga biogrāfija ir reālskolas 1909. gada absolventam, arī RPI audzēknim Vasilijam Ulriham, kurš dzimis, audzis un skolojies Rīgā. Viņa tēvs bija vācbaltietis, revolucionārs, māte – krievu tautības. Ulrihu ģimene bija pazīstama kā boļševiku piekritēji, un pēc Pirmā pasaules kara V. Ulriha dzīve bija saistīta ar Krieviju, tad Padomju Savienību, kur viņš piedalījās staļiniskajās represijās un padomju gados tika uzskatīts par izcilu personību. Bet laiki mainās, un šis cilvēks netiks iemūžināts vēsturē kā varonis... [22]. Jāatzīmē, ka arī no citām Krievijas guberņām nākušie reālskolas audzēkņi studēja RPI. Tāds bija, piemēram, Dmitrijs Silvanskis no Maskavas guberņas – viņš 1910. gadā iestājās RPI Inženieru nodaļā [23].

Nebūt ne visi reālskolas audzēkņi vecāki bija tik bagāti, lai varētu apmaksāt savu bērnu izglītību. Pretimnākšanu izrādīja sabiedrība, arī skolotāji, kas atbalstīja dažādus pasākumus, saistītus ar līdzekļu vākšanu trūcīgajiem audzēkņiem. Piemēram, viens tāds pasākums notika 1909. gada 31. oktobrī – labdarības izrāde, krievu aktiera un dramaturga Grigorija Geluga "Hūte", no kuras ienākumi tika ziedoti par labu trūcīgajiem audzēkņiem. Tika nodibināta Mazturīgo skolēnu palīdzības biedrība, kas līdzekļus vāca līdzīgā veidā. Tā 1912. gada 17. novembrī Rīgas Latviešu biedrības zālē notika koncerts un pēc tam dejas un iegūtie ienākumi tika ziedoti mazturīgo atbalstam [24]. Iespējams, ka minētā biedrība šajā pasākumā, varbūt arī citās reizēs, atbalstīja latviešu tautības skolēnus. Imperatora Pētera I reālskolas audzēkņi, kuri nebija rīdzinieki, īrēja istabiņas dzīvošanai, viņiem bija jāpērk pārtika, formas apģērbs. Nereti tika organizēti tālāki braucieni, piemēram, 1902. gada 17. oktobrī reālskolēni direktora Fjodora Pokatilova vadībā izglītības nolūkā devās četru dienu ekskursijā uz Pēterburgu [25]. Domājams, izdevumus katrs sedza pats, taču – cik lieli tie bija, ziņu nav.

II. VĀCU SKOLAS (1919–1921) UN LATVIJAS MĀKSLAS AKADĒMIJA (1921–1922)

Par ēkas izmantošanu Pirmā pasaules kara gados ziņu trūkst, taču, iespējams, tā tika izmantota kara vajadzībām. 1917. gada rudenī Rīgā ienākot vācu karaspēkam, to, visticamāk, izmantoja kā mācību iestādi, tomēr līdz šim apstiprinājumu šādam pieņēmumam nav izdevies atrast. Ir

ziņas, ka jau pēc Latvijas Republikas nodibināšanas 1919. gadā tajā darbojusies Rīgas pilsētas II vācu vidusskola. Ēka piederējusi valstij, un tajā, kā tas jau bija paredzēts, ceļot ēku, dzīvoja skolas direktors Oto Ports. 1920./1921. mācību gadā namā izvietojās jau cita mācību iestāde – Rīgas pilsētas X vācu pamatskola – un vienā no dzīvokļiem ienāca tās vadītājs Kristians Bēms ar ģimeni. Ēkā dzīvoja arī namiņš Juris Jendriks, kas te dzīvoja vēl ilgus gadus, jo strādāja tajās mācību iestādēs, kas ēkā atradās turpmākajos gados, tostarp LU [26]. Vācu skolām bija jāmeklē cita mājvieta, jo ēka piederēja valstij un tajā nolēma izvietot Latvijas Mākslas akadēmiju (LMA).

Latvijas Mākslas akadēmija ir dibināta 1919. gada 20. augustā, un tai atvēlēja bijušās Imperatora Pētera I reālskolas telpas. Studiju darbs sākās pēc diviem gadiem – 1921. gadā. Atklāšanas akts notika 12. oktobrī. Studijas sāka 192 audzēkņi, turpmākajos gados to bija vairāk, tāpēc akadēmijai telpas bija par šaurām [27]. To apliecina mākslinieka un pedagoga Jāņa Audriņa atmiņās paustais viedoklis, ka ēka Kronvalda bulvārī 1 nav bijusi piemērota akadēmijai, jo telpas bijušas mazas un tumšas [28]. Akadēmija Kronvalda bulvārī 1 neuzturējās ilgi – tikai vienu mācību gadu ēka pieredzēja tās studentu un mācītspēku ikdienu. LMA darbības laikā ēkā pedagoģisko darbu veica tās rektors, gleznotājs un pedagogs Vilhelms Purvītis, scenogrāfs un gleznotājs Jānis Kuga, tēlnieks, RPI absolvents Konstantīns Rončevskis, gleznotājs un skulptors Jānis Tilbergs u. c.

Pieaugot studentu skaitam, LMA pārcēlās uz Dzelzceļu virsvaldes namu Gogoļa ielā 3, bet 1940. gadā – uz bijušās V. Olava komercskolas telpām Kalpaka bulvārī.

III. LATVIJAS UNIVERSITĀTE, UNIVERSITĀTE RĪGĀ UN LATVIJAS VALSTS UNIVERSITĀTE (1922–1958)

Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas Imperatora Pētera I reālskolas telpas Kronvalda bulvārī gaidīja jaunus saimniekus. 1919. gadā nodibinātajai Latvijas Universitātei (līdz 1922. gadam – Latvijas Augstskola) telpu jautājums kļuva aktuāls pēc Latvijas Brīvības cīņām, kad augstskolas darbība nostabilizējās un studentu skaits pieauga. Ēku Kronvalda bulvārī 1 nodeva LU Lauksaimniecības fakultātes rīcībā ar Ministru kabineta 1922. gada 23. februāra lēmumu [29]. Telpu pārņemšana gan nenotika uzreiz, un tikai 1922. gada rudenī fakultāte sāka saimniekot tai piešķirtajās telpās. Drīz sākās ēkas pārbūve, piemērojot tās fakultātes vajadzībām. Telpu izbūve LU vajadzībām ilga līdz pat 1924. gadam un izmaksāja 180 000 latu [30].

Lauksaimniecības fakultāte Kronvalda bulvārī 1 sauca par savām mājām 17 gadus. 1939. gada jūnijā notika LU Lauksaimniecības fakultātes padomes pēdējā sēde, jo Lauksaimniecības fakultāte ēku Kronvalda bulvārī 1 sauca par savu līdz 1939. gadam, kad uz fakultātes bāzes 1939. gada vasarā darbu sāka Jelgavas Lauksaimniecības akadēmija. Ēkā savu mājvietu bija radušas arī LU Lauksaimniecības fakultātes Studējošo biedrība, Mikrobioloģijas laboratorija, fakultātes Tīrkultūras stacija un Kontroles stacija, kurā tika veiktas bakterioloģiskās un ķīmiskās analīzes dažādu iestāžu un privātpersonu

vajadzībām. Par savu mājvietu Kronvalda bulvārī 1 sauca arī LU mūzikas pulciņš un LU koris [31].

Lauksaimniecības fakultātes telpās Kronvalda bulvārī strādājuši: latviešu mikrobiologs un politiķis Augusts Kirhenšteins, RPI absolventi Maksis Eglīte, Paulis Lejiņš, Pēteris Nomals, Jānis Vārsbergs u. c. Te viesojušies ārzemju lauksaimniecības speciālisti – 1938. gada 4. novembrī Šveices Tautsaimniecības departamenta Lauksaimniecības nodaļas vicedirektors Dr. Feists nolāstīja referātu par Šveices lauksaimniecību. Kā liecina Kronvalda bulvāra 1 mājas grāmata, tajā dzīvoja gan jau pieminētais namiņš Juris Jendriks, gan tehniķis Krišs Mūrnieks un mehāniķis Pēteris Kristiņš ar ģimenēm. 1939. gadā P. Kristiņš pārcēlās uz dzīvi Jelgavā [32], jo acīmredzot vēlējās turpināt darbu Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā. Mājas grāmatā nav ierakstu, ka ēkā būtu dzīvojuši LU mācītspēki. Taču RPI absolventu LU mācītspēku īsbiogrāfijās, kas atrodamas RPI dibināšanas 75 gadu jubilejai veltītajā izdevumā “Rīgas Politehnikums, 1862.–1919. g. Album Academicum (1912.–1919. g.)” rakstīts, ka profesora Paula Lejiņa adrese ir Kronvalda bulvāris 1 un Rāmava [33]. Tā kā citiem LU Lauksaimniecības fakultātes mācītspēkiem norādīta dzīvesvietas adrese, jāpieņem, ka tā tas ir arī P. Lejiņam. Turklāt profesors 30. gados vairākkārt bija fakultātes dekāns un tieši viņam ēkā varēja būt dzīvoklis. Tas gan varēja būt visai īsu laiku vai arī kalpot tikai kā rezerves dzīvoklis, ja darba apstākļu dēļ nācās nakšņot turpat blakus darbavietai.

1939. gadā atbrīvojušās telpas tika sadalītas vairākām fakultātēm, un jau 1939./1940. mācību gadā te varēja sastapt dabaszinātniekus, ķīmiķus un mehāniķus [34]. Zināms, ka 20. gs. 40. gados Kronvalda bulvārī 1 atradās daļa no LU, Latvijas Valsts universitātes (nosaukums padomju laikā 1940./41. māc. g. un no 1944. līdz 1990. g.) un Universitātes Rīgā (LU nosaukums vācu okupācijas laikā no 1942. līdz 1944. g.) Inženierzinātņu fakultātes Kultūrīnženieru nodaļas, Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes struktūrvienības: Purvu institūts, Ģeoloģijas institūts, Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes dekanāts [35], [36]. Ap 1940./1941. mācību gadu te bijusi arī Dabaszinātņu studentu biedrības bibliotēka, bet nākamie mediķi un zobārsti klausījušies jaunu kursu, ko ieviesa padomju vara – marksismu-leņinismu.

Universitātes rīcībā telpas Kronvalda bulvārī 1 bija arī pēc Otrā pasaules kara. Te iekārtojās LVU Sagatavošanas nodaļas kanceleja (1944./1945. māc. g.), 1945. gada 12. maijā tika atklāts LVU Studentu klubs, uz mēģinājumiem sanāca universitātes kora dalībnieki. Drīz vien telpas Kronvalda bulvārī 1 tika atvēlētas Ģeoloģijas un ģeogrāfijas fakultātei, kuru izveidoja 1949. gadā. Pēc kara beigām te saimniekoja ģeologi, bet, glābjot materiālās vērtības, daļa no ģeogrāfiem piederošajām mantām 1944. gadā esot bijušas pārvestas ar ratiņiem no universitātes ēkas Kronvalda bulvārī 4 uz Kronvalda bulvārī 1 [37]. Ģeogrāfiem droši vien ar ēku saistās gan jaukas, gan varbūt ne tik jaukas atmiņas. Ne visu pēckara gados varēja iegādāties, un, ja lekcijas notika aulā, tad studentiem tās konspektēt bijis visai grūti – burtnīcas esot turētas klēpī un uz ceļgaliem, jo tur nebija “ne galdu, ne arī dēlīšu pie krēsliem, kur burtnīcas novietot”, tāpēc daži

apķērīgāki studenti par rakstāmgaldu izmantojuši stūrī novietotās klavieres [38].

Tā kā Kronvalda bulvārī 1 bija plaša aula, to nereti izmantoja arī citiem mērķiem. Piemēram, 1932. gada aprīlī tajā notika 8. Latvijas agronomu kongress, 1937. gada 9. un 10. aprīlī Zemkopības ministrijas Meliorācijas departaments rīkoja meliorācijas dienas, bet 1938. gada 7. martā notika Lauksaimniecības skolu skolotāju biedrības sapulce. Savukārt 1940. gada 17. februārī aulā sanāca Latvijas mežkopju biedrības kopsapulce [39].

Lai gan ēka atradās pilsētas centrā, jau to ceļot, tika domāts par kokiem un puķēm, ko toreiz stādīja pagalma pusē un kas laika gaitā kļuva par traucēkli. Koki – kastaņas un liepas – rotāja Kronvalda bulvāri 20. gs. sākumā, un to no saviem studiju gadiem LU Lauksaimniecības fakultātē (1933–1934) vēl ilgi atcerējās latviešu rakstnieks Jānis Klīdzējs, kurš izbaudījis gan bulvāra, gan ēkas burvību [40]. Zaļā rota joprojām ir daļa no bulvāra.

Kad 1958. gadā no LVU atdalītās tehniskās fakultātes atkal apvienoja atjaunotajā RPI, tika meklētas telpas inženieriem, tāpēc ģeogrāfiem bija jāpārceļas uz Raiņa bulvāri 29 [41]. Nams Kronvalda bulvārī 1 tika nodots RPI.

IV. RĪGAS POLITEHNISKAIS INSTITŪTS UN RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE (NO 1958. GADA)

1958. gadā, atjaunojot RPI, tika izveidota jauna fakultāte – Elektroenerģētikas fakultāte. Tai tika ierādītas telpas Kronvalda bulvārī 1, taču tās nebija piemērotas jaunās fakultātes mācību procesam un bija jāveic kapitālais remonts. Fakultātes komjaunieši pieņēma lēmumu, ka katram studentam divpadsmit dienas jāpiedalās fakultātes ēkas remontdarbos, kam bija nepieciešami gan lieli līdzekļi, gan daudz darbaspēka, lai iekārtotu modernas auditorijas un laboratorijas. 1959. gada vasarā katru rītu pulksten 9.00 ēkas pagalmā ieradās ap “.. 25–30 studenti, lai palīdzētu ātrāk veikt pārbūves darbus. Remonta darbos vasarā piedalījās visu pirmo triju kursu studenti. Jaunie celtnieki strādāja dažādus darbus visur, kur tie nepieciešami. Daudzi studenti dabūja praksē izlietot iegūtās teorētiskās zināšanas, gan montējot laboratoriju darba vietu sadales elektrisko daļu, gan palīdzot rūpnīcu strādniekiem ātrāk pabeigt sadales dēļu izgatavošanu.” [42] Daži studenti nostrādāja pat 13 darba dienas paredzēto 12 vietā, un tikai daži strādāt nevēlējās vai to darīja nelabprāt. Septembrī talciniekiem pievienojās IV kursa studenti, oktobrī arī pirmo triju kursu studenti, kas atgriezās no lauku darbiem, kuros toreiz ik gadu studenti devās septembrī [42]. Studenti strādāja kopā ar fakultātes darbiniekiem un attiecīgo profilu remontstrādniekiem. No jauna tika ierīkots ēkas apgaismojums, spēka instalācija, projektētas un izgatavotas iekārtas, ka arī “.. izprojektēja un izgatavoja transformatorus, iegādājās un uzstādīja jaudīgu akumulatoru bateriju, izveidoja oriģinālus sadales paneļus, ieguldīja aptuveni 30 km vadu.” [43] Tā kā visi strādāja ar lielu entuziasmu, arī mācībspēki, un atbalsts nāca no RPI administrācijas, fakultātes dekāna un katedru vadītājiem, tad tika radītas tam laikam atbilstošas darba vietas visās laboratorijās. Fakultāte sāka saimniekot ēkā 1959. gada nogalē.

1958. gadā mazā istabiņā izvietojās četras RPI grāmatvedības darbinieces, tostarp ilggadēja vecākā grāmatvede Austra Kalnkaziņa [44], jo, uzsākot jauno 1958./1959. mācību gadu ēkas celtniecība Kaļķu (toreiz – Ļeņina) ielā 1 nebija pabeigta.

Sākumā likās, ka vietas Kronvalda bulvārī 1 ir pārpārēm, taču jau 1960./61. mācību gadā gandrīz visām laboratorijām telpas bija kļuvušas par šaurām, jo palielinājās studentu skaits un radās jaunas specialitātes. Kronvalda bulvārī 1 telpas bija aizņēmusi arī Ķīmijas fakultāte, kas vēlāk pārcēlās uz Kronvalda bulvāri 4. Tika domāts par puspagraba telpu izmantošanu un iekārtošanu [45]. Toreiz fakultātē studēja apmēram 1000 jauniešu, taču drīz vien, ar 1961. gada septembri tika izveidota Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultāte, kuras pamatu veidoja Elektrosakaru un automātikas katedra. Dažas struktūrvienības tika izvietotas citās RPI apsaimniekotajās ēkās Rīgā.

Fakultātes aktu zāli 3. stāvā gandrīz ik vakaru izmantoja gan studenti, gan mācībspēki mākslinieciskās pašdarbības ansambļu mēģinājumiem un koncertiem, kā arī saviesīgiem sarīkojumiem: ballēm, jubilejām, studentu kāzām. Aktu zālē notika RPI vīru kora “Gaudeamus” mēģinājumi.

Kronvalda bulvārim 1 labi pazīstama ir ne tikai mūzika un dziesmas, bet arī sports. Garāžu, kas atradās pagalmā, 1959./60. mācību gadā institūta vadība nolēma izmantot institūta sacīkšu automašīnu un motociklu novietošanai, jo līdzās citiem sporta veidiem attīstījās motosports [46]. Studenti brauca gan sava prieka pēc, gan ar domu sacīkstēs izcīnīt uzvaras.

1968. gada rudenī Kronvalda bulvāri 1 ēka pēc remonta mainīja izskatu un tika dēvēta par “balto ēku”; tās vestibilā bija izvietots ēkas plāns latviešu un krievu valodā. Lai gan parasti mācību iestādēs cīnās ar smēķētājiem, tiem bijis iekārtots savs stūrītis un novietoti krēsli sēdēšanai, ja smēķēšana ielgst... [47]. Ēkas puspagrabā Kronvalda bulvāra pusē, blakus Rīgas Valsts tehnikumam, bija ierīkota studentu ēdnīca, kas 21. gadsimta sākumā tika slēgta. 1976. gadā tā tika atzīta par labāko RPI ēdnīcu [48] un tajā labi un garšīgi varēja paēst gan studenti, gan mācībspēki un fakultātes darbinieki.

2. att. Ēka Kronvalda bulvārī 1 pēc 1968. gadā veiktā remonta. Foto no RTU Vēstures muzeja fondiem.

3. att. Memoriālā plāksne Venjaminam Fabrikantam pie ēkas Kronvalda bulvārī 1. Foto: R. Lapsa.

Raibu raiba ir ēkas Kronvalda bulvārī 1 vēsture. Daudzu gadu garumā te saimniekoja “elektriķi” – tā ikdienā nereti sauca Elektroenerģētikas, no 1993. gada – Enerģētikas un elektrotehnikas, fakultātei piederīgos. Mainījās arī augstskolas nosaukums – 1958. gadā atjaunoto RPI 1990. gadā pārdēvēja par Rīgas Tehnisko universitāti. Sākās jauns posms valsts un augstskolas dzīvē. Ēkas ilggadējie iemītnieki – Enerģētikas un elektrotehnikas fakultāte – 2014. gada septembrī studentus un mācībspēkus sagaidīja jaunās telpās Ķīpsalā. Daudzu, ne tikai Latvijā pazīstamu, zinātnieku ikdiena ilgus gadus bijusi saistīta ar Kronvalda bulvārī 1. Lai minam RTU rektoru akadēmiķi Leonīdu Ribicki, kas te studējis, sācis zinātnieka karjeru un strādājis daudzus gadus. Memoriālā plāksne pie ēkas sienas Kronvalda bulvāra pusē liecina, ka “šajā ēkā no 1960. gada līdz 1981. gadam strādāja ievērojamais zinātnieks – enerģētiķis Latvijas PSR Nopelniem bagātais zinātnes un tehnikas darbinieks Venjamins Fabrikants” [49]. Profesors V. Fabrikants bija pasaulē atzīta autoritāte energosistēmu automātikas teorijā un praksē, un viņa vārds vienmēr būs atrodams Latvijas ievērojamāko elektroenerģētiķu sarakstā.

V. NOSLĒGUMS

2014. gadā ēkā Kronvalda bulvārī 1 sāka saimniekot jaundibinātā E-studiju tehnoloģiju un humanitāro zinātņu fakultāte. 2015. gadā ēkā mācības sāka pirmie RTU Inženierzinātņu vidusskolas skolēni, bet 2016. gadā te vietu krājumam un ekspozīcijai atrada RTU Vēstures muzejs. Turklāt ēkas 2. stāvā telpas ierādītas Sagatavošanas kursiem, Ārzemju studentu departamenta Sagatavošanas nodaļai un Starptautiskās sadarbības centram.

Reiz Rīgas centrā visai klusā vietā celtā ēka turpina kalpot izglītībai un joprojām ir mācību iestāde. Kādreiz ēkā bija divas lielas zāles – svinīgo aktu un vingrošanas –, bet patlaban ir tikai viena – RTU Inženierzinātņu vidusskolas aktu zāle, jo otrā ir pārbūvēta un sadalīta mazākās telpās. Viss mainās un tiek piemērots attiecīgā gadsimta un ēkas izmantotāju vajadzībām. Tramvaji un 21. gadsimta automobiļi ēkai Kronvalda bulvārī 1 neļauj iesnausties – tie allaž kādu atved vai aizved uz šo vai kādu citu no tuvumā esošajām ēkām, vai vienkārši brauc garām un braucot rada troksni, tāpēc klusums te ir ne

visās telpās. Mainījušies laiki, iemītnieki un pārvietošanās veidi, vien ēka stāv joprojām stingri tur, kur tā reiz celta, un nolūkojas uz tiem, kas smagās un lielās ieejas durvis atver un aizver.

LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Staris A. Skolas un izglītība Rīgā no sendienām līdz 1944. gadam. Lielvārde: Lielvārds, 2000, 91., 100.–101. lpp.
- [2] Попов В. Я. Краткий очерк постройки здания Рижского Реального училища Императора Петра I. Рига: [б.и.], 1890, с. 4–8.
- [3] Попов В. Я. Краткий очерк постройки здания Рижского Реального училища Императора Петра I. Рига: [б.и.], 1890, с. 10.
- [4] Попов В. Я. Краткий очерк постройки здания Рижского Реального училища Императора Петра I. Рига: [б.и.], 1890, с. 11–12.
- [5] Попов В. Я. Краткий очерк постройки здания Рижского Реального училища Императора Петра I. Рига: [б.и.], 1890, с. 13.
- [6] Попов В. Я. Краткий очерк постройки здания Рижского Реального училища Императора Петра I. Рига: [б.и.], 1890, с. 17–18.
- [7] Шафранов В. С. Первое десятилетие, 1886–1896, жизни и деятельности первого по времени в Прибалтийской окраине, Русского реального училища императора Петра I в г. Риге. Рига, 1896, с. 51.
- [8] Шафранов В. С. Первое десятилетие, 1886–1896, жизни и деятельности первого по времени в Прибалтийской окраине, Русского реального училища императора Петра I в г. Риге. Рига, 1896, с. 2–3.
- [9] Шафранов В. С. Первое десятилетие, 1886–1896, жизни и деятельности первого по времени в Прибалтийской окраине, Русского реального училища императора Петра I в г. Риге. Рига, 1896, с. 50–51.
- [10] Č. L. Mācītājam un audzinātājam Dr. theol. Kārlim Freidenfeldam astotajā gadu desmitā ieejot. Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1937, Nr. 9, 262. lpp.
- [11] [Jelgavas notikumi]. Tēvija, 1896, Nr. 4, 5. lpp.
- [12] Отчет о состоянии Рижского Реального Училища Императора Петра I за 1894/95 учебный год и речь, читанная на годичном акте г. преподавателем Брянским, об электричестве. Рига: Э. Платес, 1895, с. 11.
- [13] Dienas ziņas. Jaunais Vārds, 1915, Nr. 101, 6. lpp.
- [14] Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA) 7427. f., 1. apr., 469. l.
- [15] LVVA 1632. f., 1. apr., 20 102. l.
- [16] LVVA 7175. f., 1. apr., 1904. l., 92. lp.
- [17] Puriņš V. (atb. red.). Augusts Ķešāns dzīvē un darbā. Rīga: Zinātne, 1981, 340 lpp.
- [18] Buchholtz A. †Prof. Dr. ing. Maksimilians Vegners. Tehnikas Apskats, 1962, Nr. 33, 23. lpp.
- [19] LVVA 7175. f., 1. apr., 1907. l., 141. lp.
- [20] Par mācības līdzekļu nodaļas vadītāju. Dobeles Balss 1932, Nr. 32, 4. lpp.
- [21] LVVA 247. f., 1. apr., 5. l., 12. lp.
- [22] Петров Н., Янсен М. Он хвастался расстрелами. [2008] inosmi.ru/world/20081204/245838.html [skatīts 22.04.2016]
- [23] LVVA 7175. f., 1. apr., 1909. l., 128. lp.
- [24] Izrīkojumi un izpriecās. Dzimtenes Vēstneša pielikums, 1912, Nr. 273, 3. lpp.
- [25] [Rīga]. Pēterburgas Avīzes, 1902, Nr. 80, 2. lpp.
- [26] LVVA 2942. f., 1. apr., 7399. l., 5., 9., 12., 37. lp.
- [27] Kuga J. Pārskats par Latvijas Mākslas akadēmijas darbību no dibināšanas līdz 1938. gada 1. jūnijam. Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1938, Nr. 11, 543. lpp.
- [28] Audriņš J. Latvijas Mākslas akadēmija. Atmiņu virkne. 1921.–1940. Latvju Māksla, 1982, Nr. 9, 8. lpp.
- [29] Stradiņš J. LU Lauksaimniecības fakultāte. No: Bērziņš E. (galv. red.). Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā, 1862–1999. Enciklopēdija. Jelgava: LLU, 1999, 18. lpp.
- [30] LVVA 7427. f., 6. apr., 217. l., 118. lp.
- [31] Upesleja K. (sast.). Latvijas Universitāte: kalendārs. Rīga: Valters un Rapa, 1925, 241. lpp.
- [32] LVVA 2942. f., 1. apr., 7400. l., 9., 12. lp.
- [33] Rīgas Politehnikums, 1862.–1919. g. Album Academicum (1912.–1919. g.). Rīga: LU studentu [padomes] grāmatnīca, 1938, 300. lpp.

- [34] Kā turpmāk noteiks jauno studentu skaitu. Brīvā Zeme, 1939, Nr. 174, 1. lpp.
- [35] Adresu grāmata: 1943 (red. J. Jurevics). Rīgā: Latvijas statistikas pārvalde, 1943, 56.–59. lpp.
- [36] Kacena V. Mēs kļuvām karavīri. Literatūra un Māksla, 1967, Nr. 25, 3. lpp.
- [37] Klane V. 13. oktobris – Rīgas atbrīvošanas 39. gadadiena. Padomju Students, 1983, Nr. 6, 1. lpp.
- [38] Neticami, bet fakts. Padomju Students, 1953, Nr. 21, 4. lpp.
- [39] Birznieks J. Latvijas mežkopju biedrības kopsapulce. Meža Dzīve, 1940, Nr. 3, 124. lpp.
- [40] Klīdzējs J. Zaļais studentiņš. Latvija Amerikā, 1983, Nr. 37, 6. lpp.
- [41] Rismane I. Ģeogrāfijas fakultāte uz riteņiem. Padomju Students, 1958, Nr. 24, 1. lpp.
- [42] Eglītis L. Paši celsim savu ēku! Jaunais Inženieris, 1959, Nr. 15, 4. lpp.
- [43] Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 3. daļa (atb. red. J. Briedis). Rīga: RTU, 2007, 431. lpp.
- [44] Saveljevs P. Ļoti ļoti patīkams cilvēks. Jaunais Inženieris, 1975, Nr. 22, 1. lpp.
- [45] Groskopfs O. Problēmas, kas jāatrisina. Jaunais Inženieris, 1961, Nr. 6, 3. lpp.
- [46] Buciņš Z. Uzmanību, sports! Dzimtenes Balss, 1960, Nr. 48, 4. lpp.
- [47] Malači enerģētiķi! Jaunais Inženieris, 1968, Nr. 211, 3. lpp.
- [48] Ozoliņš A. Labākā. Jaunais Inženieris, 1976, Nr. 7, 4. lpp.
- [49] Priedīte J., Paperno L. Venjamins Fabrikants, 1908.–1981. No: Ievērojami Latvijas elektroenerģētiķi. Dzīve un darbi. 1. daļa (J. Staltmaņa redakcijā). Rīga: Latvenergo, 1999, 100. lpp.

Alīda Zigmunde, Dr. paed. During 1989–2007, she was a Specialist at the Museum of Riga Technical University. From 2007 to 2015, she was a Senior Researcher. She is currently an Associate Professor at the Institute for Humanities of the Riga Technical University. Her main academic interests include the history of pedagogy in Europe, the history of the institutions of education and of private schools, and the history of pedagogy of universities. Address: Kronvalda bulvāris 1, Rīga, LV-1010, Latvia
Phone: +371 298 696 42
E-mail: Alida.Zigmunde@rtu.lv

Alīda Zigmunde. The Building of Riga Technical University at Kronvalda Bulvaris 1 in the Course of Centuries

The article deals with the history of the building of Riga Technical University at Kronvalda bulvaris 1. The people that have been working and learning there are mentioned. The building was built for the *Realschule* (secondary modern school) of the Russian Tsar Peter I. During the First World War, when the frontlines approached, the *Realschule* was evacuated into inner Russia and never turned back to Latvia. After the foundation of the Republic of Latvia (1918), for a short period of time there were German schools, then the Academy of Arts, and since 1922 – the University of Latvia. In 1958, after reinstating Riga Polytechnic Institute (RPI), founded in 1862, the building at Kronvalda bulvaris 1 was assigned to the institute for study purposes. So, the building has experienced many changes. Finally, in 1990, RPI was renamed Riga Technical University (RTU). Until 2014, the building housed the Faculty of Power and Electrical Engineering, and later it was used for the Faculty of E-Learning Technologies and Humanities, the Engineering High School of Riga Technical University, the Museum of RTU, the Preparatory Courses, the Centre for International Cooperation, and the Department of Foreign Students.

Алида Зигмунде. Здание Рижского технического университета на бульваре Кронвалда 1 на рубеже веков

В статье рассмотрена история здания и его связи с Рижским техническим университетом (РТУ), также упомянуты люди, которые в конце 19-го и первой половине 20-го веков здесь работали или учились. Здание в Риге, на бульваре Кронвалда 1, было построено в 1890 году для нужд Рижского Реального училища императора Петра I. В 1915 году, во время Первой мировой войны, училище эвакуировали в Россию, и в Риге его деятельность прекратилась навсегда. После провозглашения независимости Латвийской Республики в 1918 году, здание как государственное имущество несколько раз передавалось в ведение разным учебным заведениям: некоторое время – немецким школам, затем – Латвийской Академии художеств, а в 1922 году – Латвийскому университету. В 1958 году, после восстановления Рижского Политехнического института (РПИ) (впервые открыл свои двери в 1862 году), здание передали институту. Долгие годы в здании работал факультет Энергетики и электротехники, но в 2014 году факультет переехал на Кипсалу, где для него было построено новое здание. Дом на бульваре Кронвалда 1 был свидетелем многих перемен – в 1990 году старейшее высшее учебное заведение Латвии – РПИ было переименовано в Рижский технический университет (РТУ). С 2016 года в здании находятся различные подразделения Рижского технического университета – факультет Технологий электронного обучения и гуманитарных наук (E-studiju tehnoloģiju un humanitāro zinātņu fakultāte), Инженерная средняя школа, музей истории, подготовительные курсы и Центр международного сотрудничества, Отделение/Департамента иностранных студентов.